

İSLAM FIKHINDA 'ŞEHİD'

02

Şehadeti
İstemenin Hükümü

TARİK EBU ABDULLAH

ilimvecihad.com

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبِّيَ الْأَكْبَرُ

Allah (*subhanehu ve teâlâ*) cihadı Tevhidin ikamesi ve şirkin izalesi için teşri kılmıştır. Bu en yüce gayeye hizmet ettiğinden dolayı cihad İslam dininde en üstün amellerden olmuştur. Hatta Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in buyurduğu gibi İslam'ın zirvesidir. Ona ancak en faziletliiler ulaşabilir.

Bu ehemmiyetinden ötürü Allah (*subhanehu ve teâlâ*) cihad ibadetini İslam ümmetine emretmiştir. Her emirde olduğu gibi cihad emri de bazı zorluklar ve sıkıntılarla beraber teklif edilmiştir. Din külfettir. Bu yüce ibadet nefse en kıymetli olanları feda etmeye çağırır... Canı, ehli ve malı. Karşılığı ise idrakimiz aciz kalacak kadar kıymetlidir... Allah yolunda şehadet, Nimetler içinde ebedi bir hayat.

Evet, canlarını ve mallarını Allah'ın dini uğruna feda edenler *"Allah'ın kendi fazlından onlara verdikleriyle sevinç içindedirler. Onlara arkalarından henüz ulaşmayanlara müjdelemeyi isterler ki onlara hiç bir korku yoktur, mahzun da olacak değillerdir. Onlar, Allah'tan bir nimeti, bir fazlı ve gerçekten Allah'ın müminlerin ecrini boşa çıkarmadığını müjdelemektedirler."*¹

Allah yolunda şehadetin faziletini anlatan bir çok nass vardır. Mükâfatı çok büyüktür, zira hizmet ettiği gaye ve uğruna çekilen zorluklar hakikaten çok bü-

1. Âl-i İmran Sûresi, 170. Ayet Meali

yüktürler. Belki şehidliğin yüceliğini en çok beyan eden nass şudur:

İmam el-Buhari (*rahimehullah*)'ın Ebu Hureyre (*radıyallahu anhu*) yoluyla rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyuruyor: “*Ümmetime meşakkat verecek olmasaydım, hiçbir cihad müfrezesinin arkasından geri kalmazdım. Yemin olsun ki Allah yolunda öldürülüp diriltilmemi, sonra tekrar öldürülüp diriltilmemi, sonra tekrar öldürülmemi çok isterdim!*”

Allah (*azze ve celle*)'nin Halil'i, O'na en yakın olan, O'nu en iyi tanıyan ve O'nun en çok sevdiğini en iyi bilen Rasûlü Muhammed (*sallallahu aleyhi ve sellem*) cihad etmeyi ve bu yolda şehid olmayı arzulamış ve temenni etmiştir. Bu ibadetin âlemlerin Rabbi katında değerini, kulluk şuuruna sahip olan müslümanın indinde ehemmiyeti ve terettüp eden fazileti daha belirgin ifade edecek ne olabilir ki? Muhakkak ki kendini Rabbine yakın hisseden her Müslüman şehadeti arzular. Ne kadar yakın ise o kadar arzular.

Elbette şu gurbetin biteceği gün gelecek

Şu fakir, aciz ve günahkâr nefis Rabbine dönecek

Sahibinin huzurunda şahitlik edilecek

O gün kanı lehine şahit olanın yüzü gülecek

Rabbinin rızasını, merhametini ve engin nimetlerini müşahede edecek

Canı ve malıyla dünya hayatında Rabbinin dinine sıdken muhafız olmuş olanın

Mev'ud hatmine Rabbi katından gelen muhafızlar şahitlik edecek

Yeryüzü, kanından kurumadan önce iki dilber cennet hulleleri ile ona koşacak

Her şey ona hayırlı son ile şahitlik edecek

“O halde yarışanlar bunun için yarışsınlar”

Allah yolunda şehadetin izzetini anlatmaktan her kalem aciz kalır. Ancak kılıcını kâfirlere indirdiği darbe izleri ile süslemiş, rengi kan ve kokusu misk olan şehidin kanı Allah yolunda şehadetin yüceliğini yazabilir.

Allah (*subhanehu ve teâlâ*) bize merhamet etti, bizi nimetlendirdiği kullarının, Rasûlü Muhammed (*salallahu aleyhi ve sellem*)’in, ashabının ve onlara tabi olanların yoluna, cihad yoluna hidayet etti. Bize düşen bu nimetine şükretmek, bu yolda sabretmek, sebat etmek, hayırlı sonu arzulamak ve cihad meydanlarında aramaktır. Muhakkak ki şehadete en yakın yerler cihad meydanlarıdır.

Ey meydanların ehli! Müjdeler olsun size, *“muhakkak ki Allah, müminlerden, karşılığında onlara cenneti vermek üzere, canlarını ve mallarını satın almıştır. Onlar Allah yolunda savaşırlar, öldürürler ve öldürülürler. (Bu,) Tevrat’ta, İncil’de ve Kuran’da O’nun üzerine gerçek olan bir vaaddir. Allah’tan daha çok ahbine vefa gösterecek olan kimdir? Şu halde yaptığımız bu alışverişten dolayı sevinip-müjdeleyiniz. İşte büyük kurtuluş ve mutluluk budur.”* “Rasûl ve onunla birlikte olan müminler, mallarıyla ve canlarıyla cihad ettiler; işte bütün hayırlar onlarındır ve kurtuluşa erenler onlardır. Allah onlar için ebedi kalacakları, altından ırmaklar akan cennetler hazırladı. İşte büyük kurtuluş ve mutluluk budur.”²

2. Tevbe Süresi, 111. Ayet Meali

Şehadet ve şehid bize uzak ve yabancı isimler değiller, bilakis âdeta günlük hayatımızı belirleyen isimlerdir. Dolayısıyla bu hususta bilgi sahibi olmamız lazımdır. Bunun için şehidlikle alakalı hükümleri ihtiva eden birkaç sayfa doldurmak istedim. İmkân buldukça şehidlik ve ahkâmıyla alakalı meseleleri yazmaya çalışacağım inşaAllah. Tevfik ve yardım Allah'tandır.

İSLAM FIKHINDA “ŞEHİD”

02

Şehadeti İstemenin Hükümü

ilimvecihad.com

Muhakkak ki cihad fisebilillah İslam dininin en yüce ibadetlerindendir. Allah (*subhanehu ve teâlâ*)'nın rızasını kazandıran en büyük takarrüp vesilesidir. Kitap ve Sünnette gelen birçok nass bu yüce ameli her Müslümana teşvik ve emretmiştir. Terk edeni ise kötülemiştir. Bir Müslümanın cihada hırslı olması ancak Rabbine beslediği güçlü sevgisinden, itaatinden ve rızasına nail olma isteğinden ötürüdür. Rabbimin bir kulunun ecelini dininin ikamesi yoluna yazmış olması bu isteğine ne güzel bir ödüldür. Allah yolunda, Allah için ölmek ve şehadete nail olmak ne mutlu bir son ve aynı zamanda ne mutlu bir başlangıçtır.

Muhakkak toprağın her nefiste nasibi vardır. Her nefis ölümü tadacaktır. Fakat Allah için kanı toprağa akmış olanın hali bir başkadır. İlk akan damla kan ile günahları bağışlanır, cennette varacağı yer kendisine gösterilir, kabir azabından korunur, kendisine vakar tacı giydirilir ki onun yakutu dünya ve onda bulunan her şeyden daha hayırlıdır. Yetmiş iki huriyle evlendirilir. Düştüğü yerde melekler onu kanatlarıyla gölgelendirir. Yeryüzünde kanı kurumadan önce iki dilber cennet hulleleri ile ona koşar. Her şey onu mutlu sonuyla kutlar ve Rabbinin rahmetiyle müjdeler...

Şu halde, ya Rabbi, Allah yolunda olsun! Ya Rabbi Allah yolunda olsun! Ya Rabbi, Senin için olsun!

Allah yolunda şahadeti istemenin caiz olduğunu, hayır Şari' tarafından methedilmiş bir amel olduğunu gösteren naslar çoktur. Bunlardan bazıları şunlardır:

İmam el-Buhari (*rahimehullah*)'ın Ebu Hureyre (*radiyallahu anhu*) yoluyla rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*) şöyle buyuruyor:

وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْلَا أَنْ يَشُقَّ عَلَيَّ
 الْمُسْلِمِينَ مَا قَعَدْتُ خَلْفَ سَرِيَّةٍ تَغْزُو فِي سَبِيلِ
 اللَّهِ أَبَدًا وَلَكِنْ لَا أَجِدُ سَعَةً فَأَحْمِلُهُمْ وَلَا يَجِدُونَ
 سَعَةً وَيَشُقُّ عَلَيْهِمْ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنِّي وَالَّذِي نَفْسُ
 مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوَدِدْتُ أَنِّي أَعْزُو فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَأُقْتَلَ
 ثُمَّ أَعْزُو فَأُقْتَلَ ثُمَّ أَعْزُو فَأُقْتَلَ

“Muhammed’in nefsi elinde olan Allah’a yemin olsun ki, eğer Müslümanlara zor gelmese, Allah yolunda gaza eden bir seriyyenin ardında asla kalmazdım! Lakin varlık bulamıyorum ki, onları taşıyayım! Onlar da varlık bulamıyorlar. Kendilerine benden geri kalmak zor geliyor! Muhammed’in nefsi elinde olan Allah’a yemin ederim ki, ben Allah yolunda savaşarak öldürülmeyi, sonra yine savaşarak öldürülmeyi, sonra yine savaşarak öldürülmeyi pek arzu ederim.”

İmam Ahmed (*rahimehullah*) hasen isnadla Cabir bin Abdullah (*radiyallahu anhu*) yoluyla Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*)'in Uhud şehidleri anıldığıında şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

أَمَّا وَاللَّهِ لَوَدِدْتُ أَنِّي غُودِرْتُ مَعَ أَصْحَابِ نَحْصِ
 الْجَبَلِ

“Allah’a yemin olsun ki dağın eteğindekiyle beraber bırakılmak (yani onlar gibi, şehidler olarak bırakılmak) isterdim.”

İmam Muslim (*rahimehullah*)’ın Sehl bin Huneyf (*radiyallahu anhu*) yoluyla tahric ettiği hadiste Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*) şöyle buyuruyor:

مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَغَهُ اللَّهُ مَنَازِلَ
الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ

“Her kim sıdk ile Allah’tan şahadeti isterse, Allah onu şehidler menziline ulaştırır ve velev ki döşğinde ölmüş olsun.”

İmam et-Tirmizi (*rahimehullah*)’ın Ebu Zer (*radiyallahu anhu*) yoluyla tahric ettiği ve sahih dediği hadiste Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*) Allah (*azze ve celle*)’nin sevdiği üç kişiden üçüncüsü hakkında şöyle buyuruyor:

وَرَجُلٌ كَانَ فِي سَرِيَّةٍ فَلَقِيَ الْعَدُوَّ فَهَزَمُوا وَأَقْبَلَ
بِصَدْرِهِ حَتَّى يُقْتَلَ أَوْ يُفْتَحَ لَهُ

“(Üçüncü kimse ise) bir müfrezede bulunur ve düşmanla karşılaştıklarında yenilirler fakat o ileri atılarak devam eder; ya şehid olur veya Allah o kimseye fetih nasib eder.”

İmam Ebu Davud (*rahimehullah*)’ın sahih isnadla Abdullah ibni Mesud (*radiyallahu anhu*) yoluyla rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*) şöyle buyuruyor:

عَجَبَ رَبُّنَا مِنْ رَجُلٍ غَزَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَانْهَزَمَ
يَعْنِي أَصْحَابَهُ (فَعَلِمَ مَا عَلَيْهِ فَرَجَعَ حَتَّى)

أَهْرِيْقَ دَمُهُ فَيَقُولُ اللهُ تَعَالَى لِمَلَائِكَتِهِ : انظُرُوا إِلَيَّ
عَبْدِي رَجَعَ رَغْبَةً فِيمَا عِنْدِي وَشَفَقَةً مِمَّا عِنْدِي
حَتَّى أَهْرِيْقَ دَمُهُ

“Aziz ve Celil olan Rabbimiz, Allah yolunda savaşıp da arkadaşları bozguna uğrayınca üzerindeki vebalini düşünerek tekrar dönen ve kamı dökülünceye kadar savaşan kimseyi çok beğenir de meleklerine şöyle der: “Şu kuluma bakınız! Benim yanımdaki sevaba rağbet edip yanımdaki (azabdan) korkarak (tek başına düşmanla savaşmak için) geri döndü. Nihayet (bu yolda) kam döküldü.”

Selef (*rahimehumallah*)’tan beri İslam ehlinin şehadete hırslarını ve Allah için can vermeye rağbetlerini anlatan sözler ve kıssalara gelince bunlar oldukça çoktur. Bu ümmetin en hayırlıları bu amele en istahlı olanlardı. Bu ümmetin en salihleri bu amelde en talihlilerdi. Onlar için kaybı en büyük hüsrana, bu dünya hayatında Allah için canını vermeyi kaçırmaktı.

İbni Ebî'd-Dunya (*rahimehullah*)’ın Ebu Said el-Hudri (*radiyallahu anhu*) yoluyla rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*) düşmanla karşılaştığında “Kim bana bir kelle getirirse o Allah’tan dilediğini istesin” demişti. Bunun akabinde iki adam bir kafayla geldiler ve tartışmaya başladılar. Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*) biri lehine karar verdikten sonra ona “Allah’tan dilediğini iste!” dedi. Adam “keskin bir kılıç ve sağlam bir kalkan dilerim. Sonra da Allah yolunda öldürülünceye kadar savaşmayı dilerim” dedi.

İmam el-Buhari (*rahimehullah*) Ömer (*radiyallahu anhu*)’nun şöyle söylediğini rivayet eder:

“Ey Allah’ım, beni yolunda şehadetle rızıklandır ve ölümümü Rasûlünün beldesinde kıl.”

Hakim (*rahimehullah*)’in Makil bin Yesar (*radiyallahu anhu*) yoluyla rivayet ettiğine göre Nehavend savaşında Numan bin Mukrin (*radiyallahu anhu*) şöyle dua etmiştir: “Ey Allah’ım bugün Numan’ı Müslümanlar için nusret olacak şehadetle rızıklandır, Müslümanları galip getir ve emin kıl. Ve (düşmanların) sancağını düşür.”

Bu ve buna benzer rivayetler şehadeti istemenin ve savaş meydanında aramanın caiz olduğunu açık ve net ortaya koyuyor. Bilakis, bunun övülmüş bir fazilet olduğunu beyan ediyorlar.

Ama belki bazıları için şu hadisler müşkül olabilir:

1) İmam el-Buhari (*rahimehullah*) Enes bin Malik (*radiyallahu anhu*)’nun şöyle dediğini rivayet eder:

لَوْلَا أَنِّي سَمَعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَقُولُ لَا تَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ لَتَمَنَيْتُ

“Nebi (*sallallahu aleyhi ve sellem*)’in “ölümü temenni etmeyin” dediğini işitmeseydim ölümü isterdim.”

2) İmam el-Buhari ve İmam Muslim (*rahimehumallah*)’in Abdullah bin Ebi Evfa (*radiyallahu anhu*) yoluyla tahric ettikleri hadiste Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi ve sellem*) şöyle buyuruyor:

أَيُّهَا النَّاسُ لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ وَسَلُّوْا اللَّهَ الْعَافِيَةَ
فَإِذَا لَقَيْتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ
ظِلِّ السُّيُوفِ

“Ey insanlar! Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin. Allah’tan afiyet isteyin. Ve eğer karşılaşırsanız sabredin ve bilin ki cennet kılıçların gölgesi altındadır.”

Kişi şöyle diyebilir: Şehadeti istemek ölümü istemektir, böyle bir davranışı ise Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Enes (*radıyallahu anhu*)’nun rivayet ettiği hadisle nehyetmiştir. Ve ayrıca şehadeti istemek düşmanla karşılaşmayı da gerekli kılar. Bunu istemeyi de Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Ebu Hureyre (*radıyallahu anhu*) hadisiyle nehyetmiştir. Şu halde şehadeti temenni etmek nehyedilmiş bir davranıştır.

Bu şüpheye şöyle cevap veririz:

Birinci hadise gelince, bu hadis bu söze delil olmaz çünkü:

- Ölümü istemek umumen nehyedilmiştir. Şehadeti istemek ise bu umumi nehiyden tahsis edilmiştir.

- Ölümü temenni etmekle alakalı nehiy mutlak değildir, bilakis hastalık, yoksulluk veya düşman korkusu gibi dünyevi sıkıntılardan ötürü ölümü temenni etmekle mukayyettir. İslam ulemasının birçoğu dininde fitneye düşme korkusundan ötürü ölümü temenni edenin bu nehye dâhil olmadığını söyler. Hatta seleften birçoğunun bu manada ölümü temenni ettikleri rivayet edilir. İbni Ebî'd-Dunya (*rahimehullah*) “Temenni edenler” adlı müstakil bir kitapçığında bu sözlerin birçoğunu toplamıştır. Hafız İbni Hacer (*rahimehullah*) “Sizden biriniz kendisine bir zarar isabet ettiğinden dolayı sakın ölümü temenni etmesin” hadisini şerh ederken şöyle der:

“Seleften bir topluluk “bir zarar isabet ettiğinden” sözünü dünyevi zarar ile yorumlamışlardır. Şu halde dininde bir fitneden korkarak uhrevi bir zararın isabet etmesinden ötürü ölümü temenni etmesi nehye girmez. Bu manayı ibni Hibban’ın rivayetinden çıkarmak mümkündür. O şöyledir: “Sizden biriniz kendisine dünyada bir zarar isabet ettiğinden dolayı sakın ölümü temenni etmesin.””

- Şehadeti temenni etmek mücerret ölümü istemek değildir, bilakis Allah (*azze ve celle*)’nin rızasına nail olmak için ve hak dini yüceltmek için can vermeyi, kan akıtmayı arzulamaktır.

İkinci hadise gelince, bu da böyle bir iddiaya delil olmaz çünkü:

Şehadeti temenni etmekle düşman ile karşılaşmayı temenni etmek aynı şeyler değildir. İlki memduh bir amelken, ikincisi nehyedilmiştir. Hafız ibni Hacer (*rahimehullah*) Feth’inde şöyle der: “Şehadete erişmek düşmanla karşılaşmaktan daha özeldir, zira şehadete ermek İslam’a yardım etmekle, İslam’ın yüceliğinin devamı ile ve kâfirlerin kırılmasıyla beraber mümkündür. Ama düşmanla karşılaşmakta bunun zıddı da vaki olabilir. Bunun için men edilmiştir. Veyahut söz konusu kerahet gücüne güvenen ve kendisiyle övünen için hastır.” İmam Nevevi (*rahimehullah*)’da Muslim şerhinde şöyle der: “Düşmanla karşılaşmayı temenni etmekten men etmiştir, zira bu davranışta kişinin kendisiyle övünmesi, kendi gücüne güvenmesi ve akıbetinden emin olması vardır... Ayrıca düşmanı hakir görmesi ve dikkatli olmaması sebebiyle ihtiyata aykırı davranması vardır.” Ebu’l-Ferec ibnu’l-Cevzi (*rahimehullah*)’da Keşf’inde şöyle diyor:

“Bil ki düşmanla karşılaşmayı temenni etmek iki hususu içerir: Biri bela’yı (imtihan, musibeti) istemek, diğeri de sabretmeyi iddia etmek. Lakin insana bela çattığı zaman sabrı nasıl olacağını bilemez. Bu iddianın sahibi kendi gücüne güvenir, kudretini ve kullanımını mülhaza etmez. Böyle davranan iddiasıyla baş başa bırakılır. Aynı Bedr gazvesini kaçırmış olanların temenni edip Uhud gününde sebat etmedikleri gibi ve aynı Huneyn gününde sayılarından ötürü övünenler ve hezimete uğrayanlar gibi.”

Âlimlerimizin sözlerini toplarsak hadiste varit olan men cihada veya şehadeti temenni etmeye yönelik değildir. Bilakis karşılaşmayı temenni edende kibir, böbürlenme, kendi gücüne güvenip itimat etmek, kalben sebeplere bağlanıp, sebeplerin Rabbinden kopmak, durumu yanlış değerlendirip, sabredebileceğini zannedip, hakikaten musibetin ne kadar büyük olduğunu idrak edememesi ve akabinde isyan etmesi ve ayakları kayması gibi durumlar muhtemel olduğu içindir.

Binaen aleyh hiç şüphesiz dinimizde şehadeti temenni etmek ve aramak en büyük erdemlerdendir. Şehadeti temenni etmek dünya sıkıntılarından ölüm kaçış değil, kaniyla Rabbine kavuşma arzusudur. Bunun için bu mana itibariyle bahsimizde istişhad eylemlerin cevazına yönelik de bir delil vardır. Muhakkak istişhad bahsi daha geniş ve teferruatlıdır ve âlimlerimizin söz konusu bir eylemin caiz olması için aradıkları şartlar çok ve ihtilaflıdır. Bu konuyu da müstakil bir yazıda ele almayı Rabbim nasip etsin, fakat sadece konumuz dâhilinde istişhad mevzusunu değerlendirdiğimizde işin temelinde kişinin şehadet temennisi yattığını görüyoruz.

Fakirlikten, hastalıktan, ailevi sıkıntılardan vs. sebeplerden, yani Allah (*subhanehu ve teâlâ*)'nın kaderinden kaçtığından dolayı değil, Rabbinin dinini kaniyla ikame etmek için, Rabbinin rızasını canını feda ederek kazanabilmek için, ölüm her haliyle çatacak, şu halde Allah için olsun diye istişhad yapıyor. Nitekim bunun için istişhad diyoruz. **اِسْتِشْهَاد** (istişhad) **شَهِدَ** (şehide) fiilin **اِسْتَفْعَلَ** (istefale) vezninden **اِسْتَفْعَالَ** (istifaal) vezninde masdarıdır. İstefale vezni ise talebi ifade eder. Yani luğat manasıyla istişhad şehadeti talep etmek, temenni etmek manasına da gelir. Şu halde, bu mana itibariyle konumuz istişhad eylemlerin cevazı yönünde delil teşkil eder, zira istişhad şehadeti talep etmektir, bu da aslen caizdir. Fakat şeri bir amel olarak istişhad amelinin meşru ve makbul olabilmesi için şehadeti temenni etmek kâfi gelmez, başka şartlar da tahakkuk etmesi lazım gelir. Fakat bu bizim şimdi konumuz değil.

Allah'a hamd ve Rasûlüne salat ve selam olsun.

الحمد لله الذي هدانا لهذا
الذي كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله

ilimvecihad.com

ilimvecihad.com